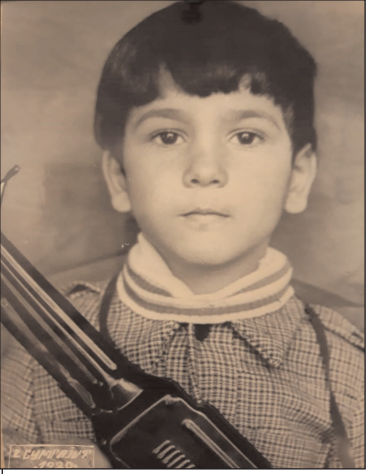

Bəzən bir dastanı, bir əsəri saatlarımızı, günlərimizi sərf edərək maraqla oxuyuruq, oxuduqca zövqümüze uygundursa, başa çatdırırıq. Bəzən elə yarımçıq kənara qoyuruq. Bəzən də günlərlə, aylarla... bir teleseriala baxırıq. Oradan əsas mövzunun məğzini bilmək üçün, sonunu təxmini də olsa hiss etmək üçün.

Ancaq... Ancaq kim deyir ki, şəkillər danışır? Bəzən şəkillərin danışdığını sözlə ifadə etmək çox çətin olur. Ancaq hər şəkil bir dastan! Şəkillərdəki baxışlar, üz ifadəsi... Ancaq bəzən üz ifadəsi insanın iç üzünü o qədər gözəl ifadə edir ki... Sanki onun bütün həyatını bu ifadədən, bu görünüşdən oxuya bilmək olur. Əlbəttə oxuya bilməyi bacaranlar üçün.

Hər şəkil bir tarix... Axı geridə qoyduğumuz hər saniyə artıq ötən zamanı ifadə edir. Və o zamanı durdursaq bir an. O an sabahki tarixə boylanan bir həyatı təcəssüm etdirir.

Polad bağçada ikən çəkdiyi bir şəkil. Bağça müəlliməsi uşaqlara deyir ki, hər kəs sevdiyi oyuncağı götürsün şəkil çəkdiyə bağçadakı uşaqlıq dövrü ilə əlaqədar. Polad avtomatını götürür, sinəsinə sıxır. Şəklə diqqətlə baxdıqca məsum uşaq baxışlarının nələr söylədiyini eşitmək olur sanki...

Mən müsəlləh əsgərim deyir; duruşu ilə. Baxışlarında gizlənilən sanki gələcək əməlləri, nələrə qadir olduğu. Qəhrəmanlıq dolu çətinliklə rəğməni qarxmazlıq və qətiyyəti ifadə edən bir uşaq baxışları.

Danışan şəkillər

Əsgərlərə bayram xonçası gətirən bir körpə qızın öz bayram xonçasını generalımıza təqdim edərkən, ona bayram sovgatı verərək igid Poladımızın üzündəki sevinc və öz əliylə balaca qızcığa bayram sovgatı yedirdikən onun bu gülümsəməsi sanki dünyanı təzələyir. Uşaqlara sevgisini, sabahki həyata inamını, gələcək nəsle qayğısını, firavanlığa sevinc hissini əks etdirir. Öz doğma övlad yanında olduğu kimi xoşbəxtlik hissleri bir anlıq da olsa onun simasında öz əksini tapır...

İş stolunun arxasında oturmuşdur. Üzündəki bu ifadəni apaydın duymaq olur. Hansı sənədə qol çəkmək lazımdır?! Haqqamı, pərdə arxası firavanlığımı? Torpaqları düşmən tapdığında olan bir xalqın xoşbəxt və firavanlığından söhbət gedə bilərmi?! Qaçqın həyatı, erməni vandalizmi, xarabalığa çevrilmiş cənnətməkan kənd və rayonlarımızın hələ ilk baxışdan görünüşümü?! Əsgərlərə qayğı hissini gücləndirilməsi onların vətənin müdafiəsinə hertərəfli hazırlanması, dünyada ən güclü olan Azərbaycan Ordusunun təkmilləşdirilməsi təlim və güclü silahlarla təchiz olunmasına diqqətin artırılması... Və ən ümdəsi, bu kabinetdən çıxıb səngərlərdə, əsgərlərinin yanında olması... Bax, bu düşüncələrdir baxışlarındakı... Apaydın oxunur, danışır sanki...

Hamı tədbirdə... Hamı diqqətini məruzəçinin danışığına yönəldirib. Poladın baxışlarından, üzündəki qəm kölgəsindən oxumaq olur ki, onun qulağı məruzəçini eşitsə də fikri tamamilə başqa istiqamətdədir. O düşünür ki, hansı strategiya ilə qələbəni əldə etmək olar? İlk növbədə əsgərlərin inamını qazanmaq, onları qalib gələcək bir ordunun əsgəri kimi yetişdirmək, döyüşlərə hazırlamaq... İnsan itkisinin qarşısını almaqla, düşmən tapdığından əsir

torpaqları azad etmək, sənədlər üzərindəki atəşkəs proqramını və BMT-nin, Minsk qrupunun sənəd üzərində qalan qətnamələrini ləğv edərək həqiqəti bərqərar etmək, həqiqi yolu seçmək. Bax bu idi onun dalğın baxışlarındakı ifadə... düşüncələri... Sanki gözləri ilə danışır, qəlbindəkiləri düzgün oxuyacaq və duyacaq birini arayırdı... Arasa da, qəlbinin və üzünün ifadəsinin arxasında dayanan ən böyük insan yenə də özüydü. Onu elə bir adam duymalı idi ki, düşünəcə tərzinin reallığında həmişə onunla həmfikir olsun. Qələbə Azərbaycanın bütövlüyü uğrunda mübarizədə onunla onun inadına inad etsin!.

Yenə bir tədbir, Xocalı faciəsinin növbəti ildönümünə həsr olunmuş tədbir. Dəfələrlə təkrar-təkrar dinlənilsə də, Xocalı faciəsi haqqında danışılan hər kəlmə, hər epizod o faciənin sanki bu gün yaşandığını ərz edir. O faciənin qanlı hadisələrini düşündükcə sıxılır, acını yaşayırmış kimi bütün cismən bükülür... Bir əli silahında, bir əli ağzında... Baxışları ən dəqiq videokamera kimi... Hirsindən, əsəbindən, sanki dişləri belə kilidlənir!... Sanki faciə burada-bu tədbir keçirilən otaqda baş verir... Düşməne nifrət, vandallığa lənət oxunur onun baxışlarında... Bu baxışlar nələri gizlədir, nələri söyləyir?! Bax, bunu baxışları oxuya bilənlər anlar. Ancaq əlini silahının üstünə qoyması onun hər an qisasına hazır olduğunu, döyüş əzmini ifadə edir.

Qəlbi ağır-acı dolu, ağlında yalnız qələbə fikri, canından keçib şəhadət qazananların məzarını ziyarət etmək, onları daim yaşatmaq, örnək rəmzi olaraq təbliğ etmək onun həmişə düşüncələrinə hakim olan fikirlər olmuşdur. Məzarlarını ziyarət etmək, ruhuna fatihə vermək, məzarı önünə gül qoyaraq təzim etmək Polada xas ən

ince xüsusiyyət idi. Bəli, qayalarda mamır olub bitən övladlara Vətən oğul deyər!..

Polad da bu yolu seçdi; mamır olub qayalarda bitdi, günəşə boyladı, qələbə müjdəli günəş!

Bu gün onun məzarına gül dəstələri qoyulur, ruhuna dualar oxunur. Onun insanlığına şeir, poema, dastanlar yazılır, ilk öncə müəlliflərin əksəriyyəti onları Poladın məzar daşına oxuyurlar. Belə bir hadisənin 2 dəfə şahidi oldum...

Polada elə qibtə etdim ki... Hansı şəxsiyyətin həyatına həsr olunmuş əsər baş daşına oxunur?! Həyatına həsr olunan kitab onun sinədəşinin üzünə ilk oxucusu kimi qoyulur?! Diz çöküb məzarı önündə ona dualar oxunur!..

Bu Poladın adına layiq hadisələr, düşüncələrdir!.. Baxın bu şəkillərə! Görün nələr danışır?! Bəzən o qədər şirin, o qədər xoş xatirələr olur ki...Kaş ki... deyib illərdən boylanır... Və o xoş xatirələrin işığı bir ömür boyu insanın yaşamasına stimül verir.

Polad xaraktercə ağır idi. Mülayim, yumşaq ürəkli olduğu qədər də sərt, inadkar idi. Sözündə bütöv, əməlinə saleh, qayğı məsələsində isə onun əvəzi yox idi, əvəzlənməz tərzdə qayğı-keş insan idi., ona güllüş o qədər yaraşdı ki...Bax bu şəkildəki kimi!..Amma heyif ki, burada ruhən gülmür! Axı, ailəsi - ömür-gün yoldaşı, övladları ilə birgədir. Onların həmişə baş tacı olmuşdur, yenə baş tacıdır. Qızı Aybəniz atasının arzusunun yerinə yetirmək üçün səylə çalışır və bu il tələbə adı alacaqdır; gələcəyin ən savadlı həkimlərindən olacaqdır.

Xoşbəxt bir ailə tablosu. Həyat gülmür - Polad gülmür çünki. Bu gülmüşdə ilk öncə zəfərin, arzusunda olduğu qələbənin fərəhi var.

Sonra isə ilk övladının tələbə olacağı günün sevinc izləri...

Eloğlusu tez-tez onun ziyarətinə gəlir-qoltuq ağaclarına söykənərək. Kapitan Müşfiq Paşayev lal baxışları ilə generala o qədər danışır ki... Ona qələbədən, qəhrəman döyüşçülərdən, onların şücaət dolu döyüşlərindən danışar...

Burada isə ananın Poladın otağının onun xatirə muzeyinə, ziyarətgaha çevrilməsini oxuyuruq! Ana oğlu ilə birgədir. Sanki körpəlikdə olduğu kimi ana onu qolları arasına almış...

Ancaq ana burada körpə qucağına alan kimi deyil, qranit, sal qaya daşı kimi təsir bağışlayır insana! Nələr danışır onun siması?...üzünün hər cizgisi Polad deyər ağlayır... Gözləri dənizdir, göz yaşını özündə birləşdirir. Dodaqları susuzluqdan çat çat olmuş torpaq kimidir, yangısını gizlədə bilməyən, göz yaşının acısından çatlamış... susuzluqdan çatlamış torpaq kimi...göylərdə günəşlə qoşan olan ruhu dağ başındakı bəmbəyaz qara dönmüş saçlarını şəhid ruhlu küləklərlə tərpedir, qara örpəyin qıraqlarından çıxarır...Bax, o zaman ana saçlarının qoxusu göylərə öz raiyəsinə yayır. Analar anası, Səməyə xanımın oğul balası o rayihəni bütün ruhuyla qoxlayır...Tənhalıq hiss etmir.

Şəkillər danışır...Canlı bir tarix danışır hər şəkil. Bəlkə də, danışarkən deyilə bilməyən fikirləri, dərdləri belə danışır...

Polad ömrünün hər şəkli bir dastandır...Bu dastan onu oxuya bilənlər üçündür.

BİBİXANIM,
"Qəbələ"

Bu da belə bir ömürdür...

Hər qarışda izi var

Dağlar küləklərdən cavab gözləyir. Küləklərsə viyılıyla dağlara çırpılır. Hər çırpılı körpə fidanları silkələyir. Küləyin çilgünlüyünə şimşəklər qoşulur, yandırb yaxmaq istəyir bu çilgünlü, dağların əzəmətinə, sükutunu pozmasın deyər. Ancaq şimşəklərin yanğısı və dəhşətli gurultusu küləkləri qorxuda bilmir, düzənlərdə ağaclar baş əyir bu küləklərə, çırpınır, silkələnir... Dağlar isə...

Dağlar isə bu yanğıyla, bu çırpıntılarla, bu gurultularla yenə öz əzəmətində, yenə dağlığında qalır... Hər şeyə rəğməndərd əlindən şişən torpağın yüksək təcükələri dağlar!

Buludlarsa gah "bozarı", gah qaralar, dağların nisgilini duya-duya, görə-görə o əzmi qorumaq istəyir, dağların torpağını, daşını

qorumaq istəyir bu əzmi, bu duruşu pozmamaları üçün. Və dumanlar hirsindən, hikkəsindən "qaraldıqca" göz yaşını saxlaya bilmir... Buludların göz yaşını heç görmüsünüzmü? Bu "göz yaşlarının" təbiətin varlıqlarına səpələndikcə hər varlıqla "hayqırtısını" dinləmisinizmi?

Buludların ağlaması təbiətin acılarına bir təpədir, ağladıqca dərddə iyni yuyuyur. Sonra isə bir sakitlik, bir təmizlik abu-havası bəxş edir. Buludlar ağlar-

kən guruldayan şimşəklər də yavaş-yavaş səngiyir, küləklər də. Buludların göz yaşını seyr etmək üçün bir "yoxluğa" çevrilirlər. Sabahki həyata çağırış rəmzi olan günəşi xəlvəti salamlamaq üçün. Axı buludlar arxasınca həmişə günəşi gözlər. Gözlər ki, bu göz yaşlarını torpağa hopduraraq qurutsun! Bəli, bu dağlar da öz əzəmətində qalsın, buludlar da, şimşəklər də, küləklər də, günəş də bu əzəməti yaşadan, ona həyat verən məfhumlardır.

Bu məfhumlar isə bəşəriyyətin ən şüurlu varlığı olan insan övladının həyatının bədii inikasidir.

Bu əzəmətli dağlar vətən torpağının şərəf zirvəsidir. Göy qibləsiylə birləşmiş görünüşü də yerden insan övladının həm cismən, həm ruhən fəth etdiyi bir məkandır bu zirvə.

O zirvələrdə isə yalnız o zirvələrə layiq olanlar yaşar. O zirvələr, o dağlar bu torpağın dayaq nöqtəsi olan şəhidlərin ana-atasıdır. Mələk donlu, ancaq tam güc təmsali şəhidlərin! Şəhidlərin zirvələrdəki ruhlarıyla yaşarlar, övladlarının şərəf və fəxarətindən, vüqar və qürurundan dərddəndə köksü şişən, "dağa dönen" əzəmət təcəssümü dağlar! Övladlarının qəhrəmanlıq dastanlarının canlı şahidləri dağlar! Onların hər izinin, hər anını köksünə yığaraq şişkinləşən dağlar!

Elvinimin izlərini də görürsünüzmü o zirvəyə gələn yollarda? Axı bulud göz yaşlarıyla nə qədər yumaq istəsə belə, günəş bu

(Ardı 6-cı səhifədə).